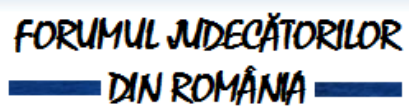

**DECIZII RELEVANTE ALE
CURȚII CONSTITUȚIONALE
ÎN MATERIA ALTOR
PROFESII JURIDICE**

The logo consists of a blue gradient rectangle at the top. Below it, the text "FORUMUL JUDECĂTORILOR" is written in a black, handwritten-style font. Underneath this text is a thick blue horizontal line, and below that line, the text "DIN ROMÂNIA" is written in the same black, handwritten-style font.

FORUMUL JUDECĂTORILOR
DIN ROMÂNIA

**Proiect sprijinit de Asociația Forumul Judecătorilor
din România**

DECIZII RELEVANTE ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE ÎN MATERIA ALTOR PROFESII JURIDICE

**(avocați, notari, consilieri juridici,
executori judecătorești, mediatori, personalul auxiliar
de specialitate al instanțelor judecătorești
și al parchetelor de pe lângă acestea)**

**Selecție realizată de Dragoș Călin, judecător,
Curtea de Apel București**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CĂLIN, DRAGOȘ

**Decizii relevante ale Curții Constituționale în materia altor profesii
juridice / Dragoș Călin. - București : Editura Universitară,
2013**

ISBN 978-606-591-796-5

34

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065917965

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate
fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2013
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

**I. ORGANIZAREA ȘI EXERCITAREA PROFESIEI
DE AVOCAT**

II. NOTARII PUBLICI ȘI ACTIVITATEA NOTARIALĂ

**III. ORGANIZAREA ȘI EXERCITAREA PROFESIEI
DE CONSILIER JURIDIC**

IV. ORGANIZAREA PROFESIEI DE MEDIATOR

V. EXECUTORII JUDECĂTOREȘTI

**VI. STATUTUL PERSONALULUI AUXILIAR DE
SPECIALITATE AL INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI
ȘI AL PARCHETELOR DE PE LÂNGĂ ACESTEA**

I. ORGANIZAREA ȘI EXERCITAREA PROFESIEI DE AVOCAT

CUPRINS

1. Profesia de avocat este o profesie liberală și independentă. Acest principiu este fundamental. Dar libertatea indispensabilă exercitării profesiei de avocat nu exclude anumite reguli, a căror respectare presupune și stabilirea unor sancțiuni. În consecință, instituirea, ca sancțiune a plății unei amenzi, și suspendarea din funcție în caz de neplată a acesteia, deci pentru o faptă subsecventă, precum și interdicția de a exercita profesia pe o perioadă determinată, care este o altă sancțiune, nu contravin în nici un fel dispozițiilor Constituției	13
2. Așa-zisa transformare a unei funcții juridice într-o profesie (aceea de avocat) nu contravine textelor constituționale invocate, și anume art.32 (care consacră dreptul la învățătură), art.38 (care privește munca și protecția socială a muncii), art.49 (restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți), art.51 (respectarea Constituției și a legilor), art.54 (exercitarea drepturilor și a libertăților)	25
3. Faptul că prin lege se dă posibilitatea reglementării prin statut a unor aspecte care țin de organizarea profesiei de avocat nu este de natură a atrage neconstituționalitatea dispozițiilor legale criticate. Concordanța dintre lege și un act normativ cu forță juridică inferioară, adoptat în temeiul acesteia, este o problemă de aplicare a legii, și nu de neconstituționalitate, fiind de competența instanței de judecată	29
4. Dreptul la muncă prevăzut de art.41 din Constituție nu are legătură cu măsura suspendării din funcție a unui avocat în cazul neîndeplinirii unor obligații prevăzute de lege, deoarece art.1 alin.(1) din Legea nr.51/1995 prevede, referitor la categoria profesională a cărei activitate o reglementează, că “Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei”	31
5. Art.1 din Legea nr.51/1995 prevede caracterul liberal și independent al profesiei de avocat, iar art.5 din aceasta dispune în legătură cu formele de organizare a activității, avocatul având opțiunea de a alege varianta în	

care își exercită profesia. Această opțiune a legiuitorului nu poate fi considerată ca neconstituțională, având în vedere că scopul ei este asigurarea unei asistențe juridice calificate, iar normele în baza cărora funcționează nu contravin principiilor constituționale”, cei care doresc să practice această profesie fiind datori să respecte legea și să accepte regulile impuse de aceasta	35
6. Niciun considerent privind libertatea individuală, implicit cea de asociere, nu poate fi reținut pentru înlăturarea art.1 alin.2 din Legea nr. 51/1995, care dispune că profesia de avocat se exercită numai de către membrii barourilor	37
7. Reglementarea de către legiuitor, prin norme speciale, a organizării și exercitării profesiei de avocat nu are semnificația unei interdicții pentru o altă categorie profesională, respectiv cea a consilierilor juridici, de a desfășura activitățile profesionale specifice, prevăzute, de asemenea, într-o lege specială – Legea nr.514/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.867 din 5 decembrie 2003, și, totodată, nu este de natură să creeze o discriminare sau o concurență neloială între persoanele care exercită cele două profesii	39
8. Completarea Legii nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat s-a făcut după studierea legislației similare din celelalte state europene, a celorlalte dispoziții legale în domeniul drepturilor omului și al dreptului muncii. Nu se poate afirma că legea ar admite practicarea avocaturii de către persoane care nu au calitatea de avocat. Faptul că autorul excepției înființase, în anul 1991, în temeiul Legii nr.31/1990 privind societățile comerciale, republicată, cu modificările ulterioare, o societate care avea ca obiect, printre altele, acordarea de consultanță juridică, nu îl absolvă de răspundere pentru nerespectarea Legii nr.51/1995	44
9. Dispozițiile legale criticate sunt în concordanță cu dispozițiile art.9 din Legea fundamentală, care prevăd că “asociațiile profesionale se constituie și își desfășoară activitatea [...] în condițiile legii”. Or, legea specială în temeiul căreia barourile dobândesc personalitate juridică este tocmai Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat ...	49
10. Faptul că, pentru exercitarea unei profesii, fie ea și liberală, se instituie obligativitatea promovării unui examen nu implică, sub nici o formă, afectarea liberei dezvoltări a personalității umane, ca principiu constituțional înscris în art.1 alin.(3) din Constituție. Această verificare constituie o modalitate firească de cunoaștere a gradului de profesionalism al unui candidat la o anumită funcție, în vederea optimei ei exercitări. Simpla absolvire a unei instituții de învățământ superior reprezintă numai certificarea unei vocații pentru ocuparea funcției respective	51
11. Solicitarea autorului excepției de a se interpreta prevederile art.14 alin.(2) lit.c) din Legea nr.51/1995, în sensul echivalării examenului susținut	

<p>pentru ocuparea altei funcții juridice, privește, în realitate, o omisiune legislativă, care însă nu poate fi rezolvată de Curtea Constituțională, deoarece aceasta nu se poate substitui legiuitorului pozitiv .....</p>	53
<p>12. Deși instituirea unor condiții pentru primirea în profesia de avocat reprezintă opțiunea legiuitorului, astfel de condiții nu pot fi impuse cu scopul de a discrimina o anumită categorie de persoane – a persoanelor deja pensionate pentru limită de vârstă sau a celor care au mai puțin de 5 ani până la împlinirea vârstei de pensionare - în raport cu celelalte categorii de persoane, fără a exista vreo justificare rațională și obiectivă .....</p>	55
<p>13. Legiuitorul are deplina competență de a reglementa condițiile ce trebuie îndeplinite pentru accesarea în anumite profesii, astfel că lipsa din enumerarea conținută de textul de lege criticat a profesiei de executor judecătoresc reprezintă o manifestare a opțiunii sale suverane, care nu pune probleme de constituționalitate .....</p>	58
<p>14. Referitor la critica ce vizează încălcarea dreptului la apărare nu este fondată, deoarece, prin textul art.19 din Legea nr.51/1995, acest drept nu este încălcat, el fiind o garanție a unei prestații corespunzătoare gradului diferit de dificultate al cauzelor aflate pe rolul instanțelor superioare, care impune, pe lângă cunoștințele teoretice dobândite în facultate, și cunoștințe practice, acumulate numai printr-o anumită vechime în exercitarea profesiei de avocat .....</p>	61
<p>15. Art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 nu instituie restrângeri ale exercitării dreptului de a profesa avocatura, ci incompatibilități în exercitarea profesiei de avocat la instanța de judecată sau la parchetul unde soțul, ruda ori afinul până la gradul al treilea inclusiv îndeplinește funcția de magistrat. Aceste incompatibilități constituie măsuri de protecție pentru părți împotriva suspiciunilor privind situații de natură să altereze actul de justiție .....</p>	64
<p>16. Restrângerea dreptului la muncă al avocaților care au fost judecători prin interdicția de a pune concluzii la instanțele unde au funcționat este temporară, menținându-se doar pe o perioadă limitată de timp, și este aplicabilă doar în ce privește instanța la care avocatul a funcționat ca judecător .....</p>	68
<p>17. Art.20 alin.(8) teza întâi din Legea nr.51/1995, care interzice avocaților care au fost judecători să pună concluzii la instanțele unde au funcționat, timp de 5 ani de la încetarea acestei funcții, operează o restrângere a dreptului la apărare consacrat de art.24 din Constituție, dar nu aduce atingere substanței dreptului la apărare .....</p>	72
<p>18. Interzicerea dreptului avocaților de a pleda la instanțele și parchetele la care soțul sau rudele ori afinii săi funcționează ca judecători, respectiv procurori nu își găsește o justificare rezonabilă prin raportare la interesul apărut, atâta vreme cât menținerea prezumției de imparțialitate a instanței</p>	

este asigurată prin dispozițiile corespunzătoare din codurile de procedură civilă și penală	76
19. Suspendarea din profesie a avocatului pentru neplata totală sau parțială a taxelor și a contribuțiilor profesionale este o sancțiune proporțională în raport cu scopul urmărit, și anume executarea obligațiilor profesionale ale avocatului. O atare sancțiune are, practic, ca efect obligarea avocatului suspendat să își plătească taxele și contribuțiile profesionale pentru a-și putea relua activitatea avocațială	87
20. Existența unei reglementări distincte privind protecția legală a celor ce exercită activitatea de avocat, care exclude aplicarea unui regim juridic general, altul decât cel specific profesiei respective, și cu atât mai puțin un regim juridic aplicabil unei alte categorii profesionale, în raport cu care, printr-o prevedere legală expresă, se stabilește că avocații nu sunt asimilați cu funcționarii publici, nu încalcă principiul constituțional al egalității în drepturi	89
21. Înscrierea în barourile avocaților sau în camerele notarilor publici constituie o condiție legală pentru a putea exercita profesia de avocat ori pe cea de notar public. Așadar, nu avocatul sau notarul public practicant este obligat să adere la asociație, ci calitatea de membru al asociației condiționează practicarea profesiei	93
22. Sarcina consiliul baroului obligația de a întocmi, de a modifica și de a da publicității tabloul anual al avocaților, membri ai baroului, și de a-l comunica celor în drept nu încalcă prevederile art.41 din Constituție și cele ale art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	98
23. Instituirea, în legătură cu exercitarea profesiei de avocat, a unei jurisdicții administrative și a unor căi de atac specifice acesteia, nu înlătură posibilitatea celor interesați de a se adresa instanțelor judecătorești, fie în mod direct - ținând seama de prevederile art.21 alin.(4) din Constituția României, republicată, în conformitate cu care jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative - fie după parcurgerea unei trepte speciale sau după epuizarea tuturor căilor de atac instituite în cadrul jurisdicțiilor specifice profesiei de avocat	101
24. Legiuitorul, în temeiul competenței sale constituționale, a prevăzut că nulitatea societății comerciale înmatriculate în registrul comerțului poate fi declarată numai pentru neregularitățile expres prevăzute de lege, respectiv dacă obiectul de activitate al societății este ilicit sau contrar ordinii publice. Societatea comercială încetează fără efect retroactiv și intră în lichidare la data în care hotărârea judecătorească de declarare a nulității a devenit irevocabilă	105

25. Statutul profesiei de avocat a fost adoptat, în baza art.63 din Legea nr.51/1995, de Consiliul Uniunii Avocaților, fără ca aceasta să contravină prevederilor constituționale invocate. Această opțiune a legiuitorului nu poate fi considerată ca neconstituțională, având în vedere că scopul ei este asigurarea unei asistențe juridice calificate, iar normele în baza cărora funcționează nu contravin principiilor constituționale. Faptul că accesul la profesia de avocat este condiționat de satisfacerea anumitor cerințe nu poate fi privit ca o îngrădire a dreptului la muncă sau a alegerii libere a profesiei	109
26. În condițiile în care avocatura este un serviciu public și nu o autoritate publică, aceasta nu se circumscrie puterii judecătorești și, drept urmare, reglementarea legală a acesteia, potrivit opțiunii legiuitorului, nu poate fi calificată ca o încălcare a principiului separației puterilor	112
27. Dreptul de asociere se poate exercita numai cu respectarea legii, și nu împotriva ei, astfel că nici acest drept, specific prin natura lui profesiilor liberale, nici dispozițiile cuprinse în art.40 din Constituție nu sunt nesocotite prin art.82 din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și funcționarea profesiei de avocat, astfel cum a fost modificat prin Legea nr.255/2004	116
28. În legătură cu dreptul la pensie și alte drepturi de asigurări sociale ale avocatului, O.U.G. nr.221/2000, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.452/2001, dispune că acesta se exercită printr-un sistem unic, propriu și autonom care este organizat și funcționează pe baza principiilor autonomiei, solidarității, obligativității, contributivității, descentralizării și al repartiției, în condițiile prevăzute de Legea nr.51/1995, republicată, și de Statutul Casei de Asigurări a Avocaților. Acest sistem este gestionat de Casa de Asigurări a Avocaților din România, ca instituție autonomă de interes public cu personalitate juridică, cu statut de organizare și funcționare aprobat de Consiliul Uniunii Avocaților din România	118
29. În preambulul O.U.G nr.159/2008, caracterul de urgență este determinat de oportunitatea, rațiunea și utilitatea reglementării, fără a se evidenția însă existența unei situații extraordinare a cărei reglementare nu poate fi amânată. Carențele în motivarea unei asemenea situații impun concluzia că adoptarea reglementării în cauză, pe calea unei ordonanțe de urgență, nu îndeplinește exigențele impuse de textul constituțional menționat	122

1. Profesia de avocat este o profesie liberală și independentă. Acest principiu este fundamental. Dar libertatea indispensabilă exercitării profesiei de avocat nu exclude anumite reguli, a căror respectare presupune și stabilirea unor sancțiuni. În consecință, instituirea, ca sancțiune a plății unei amenzi, și suspendarea din funcție în caz de neplată a acesteia, deci pentru o faptă subsecventă, precum și interdicția de a exercita profesia pe o perioadă determinată, care este o altă sancțiune, nu contravin în nici un fel dispozițiilor Constituției.

Decizia nr.45 din 2 mai 1995 cu privire la constituționalitatea unor prevederi din Legea * pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial nr.90 din 12.05.1995

Curtea Constituțională a fost sesizată la 4 aprilie 1995 de către 52 de deputați, și anume: Ion Diaconescu, Emil T. Popescu, Mihail Bucur, Ion Hui, Valentin Vasilescu, Aurelian Paul Alecu, Răsvan Dobrescu, Viorel Pavel, Emilian Bratu, Petre Dugulescu, Valentin Argeșanu, George Iulian Stancov, Otto-Ernest Weber, Ion Berciu, Mircea Ioan Popa, Sorin Victor Lepșa, Vasile Popovici, Dorel Coc, Sergiu George Rizescu, Remus-Constantin Oprîș, Barbu Pițigoi, Radu Livezeanu, Mircea-Mihai Munteanu, Gheorghe Comănescu, Costel Păunescu, Horia Radu Pascu, Constantin-Șerban Rădulescu Zonner, Alexandru Athanasiu, Ion Gurău, Vasile Matei, Ion Corniță, Cornel Protopopescu, Ion Rațiu, Gabriel Tepelea, Aurel Știrbu, Laurențiu Priceputu, Liviu Neculai Marcu, Ioan Mureșan, Mircea Ciumara, Horia Mircea Rusu, Teodora Bertzi, Cristian Rădulescu, Alexandru Kónya Hamar, Mihnea-Tudor Ioniță, Teodor Vintilescu, Ion Dinu, George Stănescu, Nestor Călin, Mircea Popescu, Sergiu Cunescu, Smaranda Dobrescu, asupra neconstituționalității următoarelor dispoziții din Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat: art.12 lit.d), care prevede că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu „calitatea de pensionar pentru limită de vârstă, în condițiile legii”; art.12 alin.2, care dispune că „Pensionarul Casei de Asigurări a Avocaților care solicită suspendarea plății pensiei nu este incompatibil”; art.68 lit.c), care stabilește ca sancțiune disciplinară ”amenda de la 10.000 la 100.000 lei, care se face venit la bugetul baroului”, precizând apoi că ”Plata amenzii se va face în termen de 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii disciplinare. Neachitarea în acest termen atrage suspendarea de drept din exercițiul profesiei până la achitarea sumei”; art.68 lit.d), care prevede ca sancțiune disciplinară ”interdicția de a exercita profesia pe o perioadă de la o lună la un an”; art.76 alin.3, care stabilește că „Actualele birouri de avocați, prevăzute de Decretul-lege nr.90/1990 privind unele măsuri pentru organizarea și exercitarea avocaturii în România, își pot continua activitatea, în aceleași

---

* Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat M. Of. nr.116 din 9 iunie 1995).

condiții, pe o perioadă de 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentei legi”; corelat cu acest text se invocă și neconstituționalitatea art.5, datorită faptului că a fost eliminată din cuprinsul său forma birourilor de asistență juridică.

Sesizarea este făcută în formă scrisă și este motivată, astfel că sunt respectate cerințele prevăzute de art.12 alin.(2) din Legea nr.47/1992. Este însă de observat că motivarea nu invocă încălcarea unor dispoziții constituționale decât în ceea ce privește art. 76 alin.3, care se apreciază că este neconstituțional deoarece încalcă dreptul de asociere.

De asemenea, Curtea Constituțională a fost sesizată, la aceeași dată, de către Curtea Supremă de Justiție asupra neconstituționalității următoarelor texte din Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat: art.9 lit.b), care stabilește condiția ca avocatul să fie „licențiat al unei facultăți de drept, specialitatea drept sau doctor în drept”, corelat cu art.14 alin.2 lit b) care folosește expresia „licențiatul unei facultăți de drept, secția juridică...”, deoarece din combinarea lor rezultă că nu are dreptul de a exercita profesia de avocat licențiatul în drept economic și administrativ, ceea ce ar contraveni următoarelor texte din Constituție: art.1 alin.(3) (libera dezvoltare a personalității umane), art.16 alin.(1) (egalitatea în drepturi), art.38 alin.(1) (dreptul la muncă, fără îngrădiri, libera alegere a profesiei), art.49 alin.(1) (restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți); art.12 alin.(1) lit.a), care prevede că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu „activitatea salarizată în cadrul altor profesii”; art.12 alin.1 lit.d), care stabilește incompatibilitatea cu „calitatea de pensionar pentru limită de vârstă, în condițiile legii” și art.23 lit.c), prin care s-a prevăzut că încetează calitatea de avocat ”prin dobândirea calității de pensionar, cu excepția cazului prevăzut la art.12 alineatul ultim” și anume dacă pensionarul Casei de Asigurări a Avocaților solicită suspendarea plății pensiei, întrucât aceste texte contravin dispozițiilor art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și art.38 alin.(1) din Constituție, instituind o discriminare vădită în comparație cu toate persoanele care pot cumula salariile, pentru orice alte funcții, cu pensiile; art.12 alin.1 lit.c), care stabilește că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu „exercitarea nemijlocită de fapte materiale de comerț” deoarece, ca și în cazurile precedente, restrângerea nu se justifică în sensul art.49 din Constituție; art.14 lit.c), care reglementează posibilitatea primirii în profesia de avocat fără examen numai a aceluia care a profesat timp de cel puțin 4 ani ca judecător, procuror sau notar, iar nu și aceluia care au funcționat în alte importante funcții juridice (consilier de conturi, magistrat-asistent la Curtea Supremă de Justiție și la Curtea Constituțională, deputat, senator, consilier juridic ș.a.), ceea ce constituie o discriminare neconstituțională; art.17, care stabilește că profesia de avocat nu poate fi exercitată la instanța de judecată, la parchetul și instanțele Curții de Conturi unde soțul avocatului sau ruda ori afinul său, până la gradul al treilea inclusiv, îndeplinește funcția de judecător, procuror, judecător financiar, consilier de conturi sau procuror financiar, deoarece constituie o restrângere neconstituțională în raport cu prevederile art.49; se apreciază că în asemenea cazuri operează incompatibilitatea judecătorului, procurorului și a celorlalte persoane vizate de art.24 și următoarele din Codul de procedură civilă și de art.46 și următoarele din Codul de procedură penală și că, cel mult, se putea prevedea în lege interdicția avocatului de a pleda în cauzele în care instrumentează soțul, rudele și afinii sus-menționați; art.34 alin.2, care stabilește că „avocatul este răspunzător față de client numai pentru prejudiciul adus prin acte sau fapte săvârșite cu intenție”, întrucât răspunderea ar trebui angajată și pentru culpa gravă, potrivit principiului egalității cetățenilor în fața legii; art.6, art.51 și cap.VI, care reglementează

procedurile jurisdicționale specifice, deoarece nu prevăd dreptul persoanei interesate de a se adresa instanței de contencios administrativ în situațiile avute în vedere de aceste texte, contravenind astfel art.21 din Constituție.

În temeiul art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992 s-au solicitat puncte de vedere președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, iar în baza art.5 din aceeași lege și a art.11 alin.2 din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale au fost solicitate informații Direcției generale de învățământ superior și cercetare științifică universitară din cadrul Ministerului Învățământului și Facultății de Drept din București, precum și Uniunii Avocaților din România un punct de vedere asupra sesizărilor.

În punctul de vedere al președintelui Camerei Deputaților se apreciază, în esență, următoarele:

- în privința contestării constituționalității art.68 alin.1 lit.c) și d) din lege, care reglementează sancțiunile disciplinare, pe motiv că s-ar încălca caracterul liber al profesiei de avocat, se observă că dispozițiile constituționale cuprinse în art.38 alin.(1) din legea fundamentală stabilesc doar că „Alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere”. În dezvoltarea dispozițiilor constituționale, art.1 și art.42 ale legii a cărei constituționalitate este contestată prevăd că, deși sunt autonome, organizarea și funcționarea profesiei de avocat se fac în condițiile legii. Pe această cale, legiuitorul poate să stabilească cadrul general de exercitare a profesiei de avocat, inclusiv sancțiuni în cazul în care avocatul s-ar face vinovat de încălcarea legii și a statutului. Caracterul liber al profesiei de avocat nu creează un regim de exonerare a avocatului de răspundere disciplinară. O soluție contrară ar pune pe avocat în situația privilegiată de a nu fi tras la răspundere niciodată pentru faptele sale săvârșite în legătură cu exercitarea profesiei. Textul art.68 alin.1 lit.c), a cărui constituționalitate este contestată, operează numai în cazul în care avocatul, a cărui răspundere disciplinară a fost constatată în condițiile legii, refuză să se conformeze hotărârii Comisiei Superioare de Disciplină, încălcând astfel legea și prejudiciind onoarea și prestigiul profesiei de avocat;

- referitor la încălcarea, prin art.76 alin.3, a dreptului de asociere, se precizează că acest text este o consecință a art.5 din lege, care prevede modalitățile organizatorice de exercitare a profesiei: cabinete individuale, cabinete asociate - rezultate din asocierea mai multor cabinete individuale- și societatea civilă profesională, fără a se stabili numărul maxim al avocaților ce ar urma să se asocieze. Dreptul de asociere este individual și se exercită ca atare, astfel că sesizarea de neconstituționalitate a art.76 alin.3 este lipsită de obiect. Textul respectiv răspunde cerinței de stabilire a unei perioade de tranziție în care avocații pot să opteze pentru oricare dintre cele trei forme organizatorice de exercitare a profesiei, prevăzute de lege;

- în legătură cu art.12 alin.1 lit.a), se arată că în mod greșit s-a reținut în sesizarea Curții Supreme de Justiție că textul ar avea un caracter discriminatoriu față de toate celelalte persoane care pot cumula salariile ca urmare a îndeplinirii concomitente a mai multor funcții. Art.12 alin.1 lit.a) nu constituie nici o îngrădire a dreptului la muncă și nici a dreptului de a-ți alege liber profesia. Orice persoană poate opta fie pentru exercitarea avocaturii, fie pentru o altă funcție. Stabilirea de către legiuitor a unei incompatibilități între exercitarea profesiei de avocat și o altă activitate salarizată răspunde cerinței exercitării în cele mai bune condiții a avocaturii - activitate de o importanță socială deosebită. Legiuitorul are dreptul ca, fără a îngrădi dreptul la muncă, să stabilească o atare incompatibilitate. De altfel, alin.2 al art.1 din Legea nr.2/1991

privind cumulul de funcții stabilește o excepție de la regula cumulului „în situațiile în care prin lege sunt prevăzute incompatibilități pentru cumulul unor funcții“. Rezultă așadar că Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat a stabilit o incompatibilitate generală între exercitarea profesiei de avocat și activitatea salarizată în cadrul altor funcții, în spiritul art.1 alin.2 din Legea nr.2/1991. În nici un caz art.12 alin.1 lit.a) nu operează o discriminare între cei ce pot cumula mai multe funcții și avocații cărora le este interzis acest lucru. Criteriile nediscriminării sunt expres prevăzute în art.4 alin.(2) din Constituție și nu au nici o legătură cu regimul juridic stabilit în privința avocaților de art.12 alin.1 lit.a);

- prin interdicția prevăzută în art.12 alin.1 lit.c), potrivit căreia avocații nu pot să întreprindă nemijlocit fapte materiale de comerț, nu se restrânge cu nimic exercițiul dreptului de a profesa avocatura, în sensul prevăzut de art.49 din Constituție, deoarece restrângerea exercițiului unui anumit drept operează direct prin efectul legii și nu condiționat de faptul că subiectul de drept îndeplinește sau nu o anumită activitate. Stabilirea prin lege, inclusiv prin Constituție, a unor incompatibilități între diferite calități sau funcții publice face parte dintr-o practică legislativă comună și nu poate fi interpretată ca o restrângere a unui drept a cărui exercitare este incompatibilă cu o anumită prestație sau activitate socială;

- în privința art.14 lit.c), în care se prevede posibilitatea scutirii de examene pentru cei care au profesat cel puțin 4 ani ca judecător, procuror sau notar, se arată că această măsură nu este discriminatorie, întrucât au fost avute în vedere categorii socioprofesionale care au o legătură foarte strânsă cu profesia de avocat. Este adevărat că persoana care îndeplinește funcția de consilier de conturi are și o competență jurisdicțională, dar aceasta este restrânsă la un domeniu strict de activitate cu conținut juridic. Același considerent este valabil și pentru consilieri juridici, magistrați-asistenți la Curtea Supremă de Justiție sau la Curtea Constituțională. De aceea persoanele respective nu pot să aspire la o egalitate de tratament aplicat anumitor categorii de subiecte de drept de către legiuitor, întrucât ele se află în situații deosebite față de cei cărora li se aplică anumite dispoziții legale;

- referitor la neconstituționalitatea art.17, este adevărat că cele două coduri de procedură, civilă și penală, stabilesc cazuri de incompatibilitate a judecătorului, procurorului, grefierului de ședință, dar cazurile de incompatibilitate privesc aceste categorii de persoane. Nimic nu împiedică ca legiuitorul să prevadă cazuri de incompatibilitate asemănătoare pentru avocați, așa încât asocierea acestui gen de incompatibilități cu restrângerea exercițiului dreptului de a profesa avocatura nu are un fundament legal;

- în ceea ce privește caracterul neconstituțional al art.34 alin.2, se menționează că raporturile dintre client și avocat cad sub incidența principiilor și normelor de drept privat. Concret, între client și avocat se încheie un contract de asistență juridică, al cărui conținut este reglementat de Codul civil. Constituția nu prevede, ca un drept constituțional, dreptul unei părți într-un contract de a obține anumite daune din partea celeilalte părți sau de a o trage la răspundere civilă. Rezultă că și obiecția de neconstituționalitate a art.34 alin.2 din lege nu are suport legal și nu poate fi reținută ca atare.

În ceea ce privește obiecțiile de neconstituționalitate cuprinse în cele două sesizări, referitoare la art.9 lit.b) și art.14 alin.2 lit.b), precum și la art.12 alin.1 lit.d), art.12 alin.2 și art.23 lit.c), se lasă la latitudinea Curții Constituționale să se pronunțe în legătură cu conformitatea lor cu dispozițiile constituționale.

În punctul de vedere al Guvernului se exprimă poziția în legătură cu unele dispoziții atacate, și anume:

- referitor la art.9 lit.b), corelat cu art. 14 alin.2 lit.b), se apreciază că problema juridică asupra căreia urmează a se pronunța Curtea Constituțională vizează faptul dacă o astfel de condiționare îngrădește sau nu dreptul constituțional la muncă. În abordarea acestui aspect se consideră că nu este adecvată o raportare literală la conținutul art.38 alin.(1) din Constituție, impunându-se încadrarea problemei într-o perspectivă mai amplă. Astfel, absolventul unei facultăți de drept dispune de un evantai larg de opțiuni pentru parcurgerea unei cariere profesionale, el putând activa în calitate de judecător, procuror, avocat, notar, consilier juridic, funcționar pe diferite paliere ale administrației publice, potrivit dispozițiilor legale, neputându-se deci invoca o îngrădire a dreptului la muncă. Specificul activităților enumerate mai sus determină totuși stabilirea, prin legi speciale, a unor condiții minimale de exercitare a lor, datorită faptului că aceste profesii sunt, în totalitate, puse în legătură cu interesul public, cu exigențele și nevoile cetățeanului în ceea ce privește contactul acestuia cu justiția și administrația publică. În consecință, se consideră justificată introducerea unor condiționări legale pentru exercitarea respectivelor profesii. Este motivul pentru care, în legătură cu Legea notarilor publici și a activității notariale, Guvernul și-a exprimat un punct de vedere similar, într-o problemă care este și poate fi atât de controversată și în care existența unei restrângeri reale a unor drepturi este dificil de evaluat. Dintr-o altă perspectivă însă, apropiată mai mult de dimensiunea oportunității, Guvernul apreciază că, totuși, art.9 lit.b) din lege ar putea suporta o atenuare, în sensul eliminării distincției operate între absolvenții celor două foste secții ale facultăților de drept, ținând seama de caracterul esențialmente liber și independent al profesiei de avocat - așa cum este el proclamat în chiar art. 1 al legii -, ceea ce nu justifică legarea accesului la calitatea de avocat în funcție de absolvirea unei anumite secții a aceleiași facultăți de drept. Este motivul pentru care se consideră că cei ce vor exercita profesia de avocat trebuie să aibă posibilitatea ca, în raport cu specializarea pe care o posedă, să acorde asistență juridică în cauzele care țin de specificul specializării lor;

- în ceea ce privește art. 12 alin.1 lit.a), art.12 alin.1 lit.d) și art.23 lit.c), se apreciază că acestea încalcă dispozițiile art.1 alin.(3), art.16 alin.(1), art.38 alin.(1) și art.49 alin.(1) din Constituție. Prevăzând în art.12 alin.1 lit.a) că exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu activitatea salarizată în cadrul altor profesii, legea nu numai că nu este în spiritul principiilor stabilite prin Legea nr.2/1991 privind cumulul de funcții, dar încalcă dreptul constituțional la muncă; pentru același motiv și art.12 alin.1 lit.d), care stabilește incompatibilitatea profesiei de avocat cu calitatea de pensionar pentru limită de vârstă, în condițiile legii, este neconstituțional, cu precizarea, în plus, că atât timp cât un avocat pensionar are dreptul să cumuleze pensia cu salariul, pentru egalitate de tratament, același trebuie să fie regimul și pentru oricare alt pensionar care îndeplinește condițiile prevăzute de lege în vederea exercitării profesiei de avocat. Cât privește art.23 lit.c), prin care s-a prevăzut că încetează calitatea de avocat prin dobândirea calității de pensionar, cu excepția situației prevăzute la art.12 alineatul ultim, și anume dacă pensionarul Casei de Asigurări a Avocaților solicită suspendarea plății pensiei, se opinează că astfel este, de asemenea, încălcat dreptul la muncă al avocatului pensionar, contravenind deci dispozițiilor art.49 alin.(1) din Constituție;

- se consideră neconstituțional, în raport cu art. 49 din Constituție, și textul art.12 alin.1 lit.c), care restrânge exercițiul dreptului de a profesa avocatura pentru persoana care exercită nemijlocit fapte de comerț. În opinia Guvernului, cele două profesii nu sunt incompatibile într-un stat democratic cu o economie de piață.

În ceea ce privește alte texte atacate, Guvernul apreciază că aspectele semnalate în sesizări prezintă mai degrabă elemente de oportunitate, cu eventuale incidente în legile organice ale domeniilor respective, fără un impact direct cu normele constituționale.

Uniunea Avocaților din România, exprimându-și poziția față de dispozițiile legale atacate ca neconstituționale, arată, în esență, următoarele:

- referitor la dispozițiile art.9 lit.b) și ale art.14 alin.2 lit.b), este de acord cu obiecția de neconstituționalitate formulată de Curtea Supremă de Justiție;

- referitor la art.12 alin.1 lit.a), consideră că sesizarea formulată de Curtea Supremă de Justiție nu oferă nici o motivare cu privire la neconstituționalitatea acestui text legal și că ea nu poate fi primită pentru următoarele considerente:

a) potrivit art. 1 și art. 2 din lege „profesia de avocat este liberă”, iar „în exercitarea profesiei avocatul este independent și se supune numai legii, statutului și regulilor eticii profesionale”, astfel încât avocatul trebuie să aibă o totală independență și libertate, neputând fi subiect al unui raport juridic de muncă, de esența căruia este subordonarea angajatului față de cel ce angajează, precum și dreptul celui care angajează de a stabili limitele exercitării muncii;

b) incompatibilitatea prevăzută de art.12 lit.a) comportă o singură excepție, și anume aceea că „avocatul poate profesa ca salariat” exclusiv într-una dintre formele prevăzute de art.5 alin.1 din lege. Rațiunea acestei excepții rezidă în faptul că cel ce îl angajează pe avocat este, la rândul său, „un cabinet individual sau o societate civilă profesională de avocați” care, la rândul lor, se supun prevederilor art.1 și 2 din lege;

c) tradiția reglementării legale a exercitării profesiei de avocat în România a fost respectată de prevederile noii legi. Astfel, prin art.3 lit.f) din Legea din 28.12.1931 se prevedea expres că este incompatibil exercițiul profesiei de avocat cu orice „ocupațiune... care atinge independența profesiunii de avocat”;

d) ca argument de drept comparat, se invocă reglementarea franceză, care la capitolul „Incompatibilități generale” prevede că „exercițiul profesiei de avocat este incompatibil cu orice fel de activitate de natură să aducă atingere independenței sau demnității avocatului, caracterului liberal al profesiei și cu orice fel de muncă salariată, alta decât cea de salariat al unui avocat”; „Avocatul salariat nu este supus nici unei subordonări în afara aceleia care îi determină condițiile de muncă”;

e) conform art.7 din lege, „Barourile și Uniunea Avocaților din România asigură exercitarea calificată a dreptului de apărare”. Dreptul la apărare este un drept fundamental, consacrat constituțional de art. 24. Conform art.49 alin.(1) din Constituție, exercițiul unor drepturi - în cazul de față „dreptul la muncă” - poate fi restrâns numai prin lege. Restrângerea exercițiului acestui drept este determinată de specificul exercitării calificate a dreptului la apărare, întrucât garantarea constituțională a dreptului la apărare impune condiții specifice (de independență și libertate), în absența cărora scopul legii de față nu poate fi atins;

- referitor la art.12 alin.1 lit.d) și art 23 lit.c), se arată că tradiția reglementării antebelice în România este în sensul că profesiunea de avocat încetează „prin pensionarea avocatului” (art.64 lit.g) din Legea din 1931), iar „licențiații și doctorii în drept, foști funcționari, ieșiți la pensie, nu se mai pot înscrie sau reînscrie în barou și nici profesia avocatura, după regularea drepturilor la pensie” (art.5 din Legea din 1931). În legătură cu aceste texte, Uniunea Avocaților din România a transmis și opinia Casei de Asigurări a Avocaților, în care se subliniază, între altele, că în timp ce în Legea nr.3/1977 se prevede o limită maximă a vârstei de pensionare de 65 de ani bărbații și

de 60 de ani femeile, după care angajatul nu mai poate desfășura activitate, în noua reglementare nu există o limită maximă de exercitare a profesiei de avocat. Inexistența acestei limite de vârstă și posibilitatea ca avocatul să desfășoare activitate până la limita posibilităților lui biologice au drept consecință neîncălcarea nici unui drept fundamental al persoanei și, cu atât mai puțin, a dreptului la muncă. Existența unei vârste minime de pensionare, prevăzută în Decretul nr.251/1978, este numai o facultate pentru avocat care poate opta. De aceea se consideră nejustificat cumulul pensiei cu venitul realizat în profesie;

- cu privire la art. 12 alin.1 lit.c), se apreciază că incompatibilitățile reglementate de această dispoziție legală nu restrâng exercițiul dreptului de a fi avocat, iar exercitarea nemijlocită de fapte materiale de comerț nu este un drept fundamental prevăzut în Constituție. De asemenea, se precizează că tradiția reglementării antebelice este dată de incompatibilitatea profesiei de avocat cu aceea de comerciant, exercitată direct sau prin persoane interpuse (art.3 lit a) din Legea din 1931);

- referitor la art.14 lit.c), se precizează că:

a) dreptul de primire în profesie nu poate fi refuzat nici unei persoane care îndeplinește condițiile legii și reușește la examenul organizat conform legii;

b) vocația de a beneficia de facilitatea prevăzută de lege - scutirea de examen - o au, în mod limitativ, anumite categorii de absolvenți ai facultăților de drept, printre care și persoanele prevăzute în art. 14 lit.c) și ea corespunde intereselor generale ale profesiei (înaltă valoare profesională - lit.a); întinerirea profesiei prin formarea de cadre noi - lit.b); experiența practică - lit.c). În consecință, dreptul fundamental la muncă - singurul în raport cu care s-ar putea aprecia neconstituționalitatea - este neștirbit și pe deplin garantat prin principiul prevăzut la art. 14 alin.1 din lege;

- referitor la interdicțiile prevăzute în art.17, se menționează că ele urmăresc exercitarea profesiei de avocat în condiții de totală probitate, constituind, totodată, garanții în favoarea tuturor participanților la proces. Incompatibilitățile stipulate în art.24 și următoarele din Codul de procedură civilă și art.46 și următoarele din Codul de procedură penală privesc corpul magistraților și auxiliarilor justiției; ele nu operează însă cu privire la persoana avocatului, fapt ce impune introducerea lor și în ce privește pe acesta;

- în legătură cu art.34 alin.2, se consideră că prevederea legală criticată nu vizează un drept constituțional ci, în realitate, legiuitorul a avut în vedere specificul obligațiilor civile născute în raportul dintre avocat și client; fiind în prezența unor obligații „de mijloace” și nu „de rezultat”, se apreciază că prevederile art.34 alin.2 nu fac decât să înăsprescă răspunderea avocatului în raport cu dreptul comun aplicabil în materie;

- referitor la art.6, art.51 și cap. VI, se precizează că prevederile art.21 din Constituție nu sunt încălcate, întrucât nici unul dintre textele sus-menționate nu interzice dreptul de acces la justiție, ci instituie doar o jurisdicție profesională, a cărei decizie finală, așa cum o ilustrează însăși practica Curții Supreme de Justiție, nu poate fi sustrasă controlului organelor judecătorești;

- cu privire la art.68, se invocă precedentul legislativ (art.262 din Decretul-lege din 5 septembrie 1940), iar cu privire la susținerea că prevederea unei sancțiuni pecuniare cu caracter disciplinar „nu este text la nivelul unei legi”, sugerându-se că ar putea să-și găsească locul o astfel de reglementare în statutul profesiei, se arată că sancțiunile disciplinare trebuie prevăzute de lege și nu pot fi create prin „statute”;

- referitor la art.76 alineatul ultim, se subliniază că dispoziția are caracter tranzitoriu și își găsește rațiunea în:

a) exercitarea profesiei în „actualele birouri de avocați” este o formă anacronică, care nu oferă un cadru liberal și democratic de practică profesională, astfel încât ea poate fi păstrată, dar numai cu caracter temporar, pentru a ușura trecerea la noile forme de organizare a profesiei, în condițiile în care o schimbare bruscă ar crea neajunsuri mai mari decât cele generate de supraviețuirea limitată în timp a acestor birouri;

b) perpetuarea nelimitată a funcționării „actualelor birouri de avocați” ar conduce la nașterea unor conflicte ireconciliabile între principiile legii și practica realizării lor prin forme de exercitare a profesiei recunoscute în toate țările cu o avansată experiență democratică;

c) structura „actualelor birouri de avocați” lezează exercitarea dreptului fundamental la asociere ca urmare a primirii automate a noi membri și aderarea pur formală a membrilor la o structură preexistentă, în care „asociații” nu își propun un scop la care să concure în mod conjugat, fiecare păstrându-și o totală independență față de ceilalți.

Direcția generală a învățământului superior și cercetării științifice universitare din cadrul Ministerului Învățământului a comunicat funcțiile pe care le puteau ocupa până în anul 1990 absolvenții specializării „drept economic și administrativ”, precizându-se că nici un absolvent al acestei specializări nu a fost repartizat ca avocat. Se evocă însă posibilitatea acestor absolvenți de a susține examene de diferență în perioada 1990-1995 la Facultatea de Drept din București, în vederea obținerii atestatului în specializarea „drept”. În legătură cu reînființarea specializării „drept economic și administrativ”, se precizează că ea s-a făcut la solicitarea instituțiilor de învățământ superior și a Guvernului, considerându-se că nu au fost și nu sunt încă pregătite suficiente cadre cu studii superioare pentru a activa în domeniul administrației publice. În sfârșit, se apreciază că domeniile în care pot să activeze absolvenții de învățământ superior intră sub incidența ministerelor și a instituțiilor centrale care coordonează domeniile respective, precum și a Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

Facultatea de Drept din București informează că în perioada 1990-1995 s-au înscris pentru susținerea diferențelor, în vederea obținerii atestatului în specializarea „drept”, 1.603 absolvenți ai specializării „drept economic-administrativ” (științe administrative, științe economico-administrative etc.) de la București și Sibiu.

În opinia exprimată de domnul judecător acad. prof. dr. doc. Ion Filipescu, care nu a putut fi prezent la dezbateri, se consideră că prevederile art.6, art.12 alin.1 lit.a) și c), art.14 lit.c), art.17, art 51, ale cap. VI, ale art.68 lit.c) și ale art.76 alin.3 sunt constituționale, iar dispozițiile art.12 alin.(1) lit. d), art.9 lit.b), art.14 lit.c) și art.34 alin. 2 sunt neconstituționale.

Președintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere.

Curtea Constituțională, în temeiul art.3 alin.(2) din Legea nr.47/1992, constată că este competentă să soluționeze cele două sesizări care s-au înaintat cu respectarea prevederilor art.144 lit.a) din Constituție și ale art.17 alin.(1) din Legea nr.47/1992.

Având în vedere că sesizările de neconstituționalitate primite privesc aceeași lege, acestea se conexează.

Curtea Constituțională, ținând seama de cele două sesizări, de punctele de vedere exprimate de președintele Camerei Deputaților și de Guvern, de relațiile comunicate de Ministerul Învățământului și de Facultatea de Drept din București,